

Reactie Vereniging Openbaar Onderwijs op Wetsvoorstel samenwerkingsschool ten behoeve van behandeling in de Eerste Kamer

Vooraf

De Tweede Kamer heeft het Wetsvoorstel dat de samenwerkingsschool regelt ongewijzigd aangenomen. De minister en de meeste partijen legden tijdens de behandeling vooral het accent op het willen afronden van een dossier dat al 17 jaar loopt en zelfs heeft geleid tot een aanpassing van artikel 23 van de Grondwet. Nauwelijks tot niet is tijdens de behandeling gekozen voor een principiële benadering, die recht zou doen aan dit dossier.

Het wetsvoorstel strekt ertoe de thans bestaande en gedoogde samenwerkingsscholen een wettelijke status te geven. Tevens maakt het wetsvoorstel het mogelijk in de toekomst samenwerkingsscholen te stichten als een van de participerende scholen aantoonbaar in zijn voortbestaan wordt bedreigd, bijvoorbeeld in de krimpregio's.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel werd door de minister gearticuleerd dat de bestaande samenwerkingsscholen niet worden gedwongen om conform het wetsvoorstel het officiële etiket 'samenwerkingsschool' te verkrijgen. De minister gaf tevens aan niet te weten hoeveel samenwerkingsscholen voor het etiket in aanmerking willen komen. De minister bleef het antwoord schuldig op de vraag hoeveel bestaande samenwerkingsscholen openbaar dan wel bijzonder zijn.

In het wetsvoorstel wordt gesteld dat de bestaande samenwerkingsscholen juist de reden voor een wettelijke regeling zijn. Het blijkt dat deze scholen probleemloos functioneren zonder de wettelijke regeling. Zij mogen dat met hun huidige status ook blijven doen van de minister. Naar verwachting doen zij dat ook, omdat het verkrijgen van de formele status geen enkel voordeel oplevert. Vreemd is dat de minister desgevraagd niet kan aangeven welke denominatie de samenwerkingsscholen thans hebben. Dit illustreert nogmaals dat deze scholen in alle luwte functioneren en volstrekt niet problematisch zijn.

De Vereniging Openbaar Onderwijs kan niet anders concluderen dat de minister en de Tweede Kamer in de behandeling van het wetsvoorstel niet verder zijn gekomen dan het realiseren van een wens om een langlopend dossier eindelijk praktisch en technisch af te ronden, zonder ook maar aandacht te

schenken aan de principiële kant van dit onderwerp en aan (het ontbreken van) de maatschappelijke behoefte.

De Vereniging Openbaar Onderwijs roept de Eerste Kamer op om het wetsvoorstel op principieel inhoudelijke en op praktische gronden te verwerpen. Mocht uw Kamer onverhoopt deze oproep niet honoreren, dan verzoekt de Vereniging Openbaar Onderwijs door middel van een novelle de in het navolgende genoemde praktische punten te realiseren.

Algemeen

Naar aanleiding van het wetsvoorstel samenwerkingsschool en de behandeling ervan in de Tweede Kamer moet de vraag worden gesteld welk probleem moet worden bedacht voor deze oplossing en wie eigenaar van het probleem is.

De Vereniging Openbaar Onderwijs stelt vast dat de leerlingen, ouders en personeel van de huidige 66 samenwerkingsscholen in de dagelijkse onderwijspraktijk geen enkele last hebben van hun actuele status. Zij kunnen desgewenst en zonder de medezeggenschapsraad te raadplegen (waarover later meer) samenwerkingsschool worden. De Vereniging Openbaar Onderwijs zal deze scholen ten zeerste ontraden die stap te zetten, omdat het geen enkele winst oplevert ten opzichte van huidige situatie.

Het wetsvoorstel is in zijn uitvoering dermate complex dat het alleen aan de tekentafel of in een laboratoriumsituatie werkbaar blijkt. De oorspronkelijke besturen worden toezichthouder op de identiteit van de onderscheiden stromingen. Die toezichthouders worden in het wetsvoorstel nauwelijks een positie toegekend. Bovendien leert de praktijk, waar deze constructie al is beproefd, dat de toezichtkaars vanzelf uitdooft en zeker als er andere mensen dan de oorspronkelijke bestuurders met deze taak worden belast. Die mensen zijn in het openbaar onderwijs niet te vinden, wat wellicht minder geldt voor het confessioneel onderwijs als de kerken zich in enige vorm als toezichthouder opwerpen. Het openbaar onderwijs kent niet een dergelijke geïnstitutionaliseerde achterban. Daarnaast leidt het wetsvoorstel tot een stapeling van toezichthouders die vroeger of later over elkaar heen vallen: de Raad van Toezicht van de stichting, de toezichthouders m.b.t. openbare en de bijzondere identiteit en de gemeenteraad als toezichthouder voor het openbare deel.

Het wetsvoorstel heeft er alle schijn van dat het een louter academisch dan wel politiek principieel vraagstuk wil oplossen. Dat zo'n oplossing ten koste moet gaan van de onderwijspraktijk of in die praktijk voorspelbaar geen navolging verdient, moet toch te denken geven.

Voor het geval dat de Eerste Kamer de oproep niet honoreert, maakt de Vereniging Openbaar Onderwijs een aantal kanttekeningen bij het wetsvoorstel.

De term samenwerkingschool

In zijn zuivere vorm bestaan twee denominaties, waarbij openbaar onderwijs daar per definitie één van is, in een schoolgebouw naast elkaar. Wanneer er in de praktijk wordt afgeweken van de zuivere vorm, is er sprake van een openbare school, de samenwerkingschool bij uitstek, waar desgewenst aandacht is voor godsdienstig en humanistisch vormingsonderwijs.

De samenwerkingschool kenmerkt zich door niet a-p-a-r-t, maar ook door toch vooral niet s-a-m-e-n, om het motto van het openbaar onderwijs maar eens te parafraseren.

De naam samenwerkingschool is misleidend voor ouders en leerlingen omdat er dus niet wordt samengewerkt. De term moet daarom bij voorkeur worden verbannen, om geen valse verwachtingen te wekken bij ouders en leerlingen.

De nota naar aanleiding van het verslag komt hierin onvoldoende tegemoet, naar de mening van de Vereniging Openbaar Onderwijs. Er wordt geopperd dat over een nieuwe term is nagedacht, maar dat deze vanuit historische gronden niet wordt gezocht. Bescherming van de term wordt niet gewenst geacht op praktische gronden. Aan de *samenleving* is niet uit te leggen dat in een '*samenwerkingschool*' juist nadrukkelijk niet wordt *samengewerkt*. De Eerste Kamer doet er goed aan het typische jargon '*samenwerkingschool*' alsnog in te ruilen voor een ander.

Denominatie

De Memorie van Toelichting geeft aan dat een samenwerkingschool per definitie 'bijzonder' wordt. In de praktijk zal dat algemeen bijzonder zijn. De Vereniging Openbaar Onderwijs vermag niet te begrijpen dat de combinatie openbaar-katholiek dan wel openbaar-protestants christelijk algemeen bijzonder is. Het ligt meer voor de hand om bij de start van de samenwerkingschool de denominatie van een van beide partners naar hun eigen keuze doorslaggevend te laten zijn, waarbij de algemene toegankelijkheid alsdan in de wet wordt gearticuleerd.

Zo functioneren de nu 66 (2009) samenwerkingscholen al vele jaren naar tevredenheid van betrokken partijen. Daar is kennelijk geen wetsvoorstel voor nodig. De huidige praktijk kan door de keuze van de denominatie aan partijen over te laten worden voortgezet en leidt in ieder geval niet tot administratieve rompslomp voor die samenwerkingscholen die aan de wettelijke criteria zouden kunnen en willen voldoen. De Nota naar aanleiding van het verslag stelt dat 'onzeker is hoeveel scholen daadwerkelijk een verzoek zullen doen om aangemerkt te worden als samenwerkingschool'. Daarmee ondergraaft de minister een 'belangrijk uitgangspunt' dat heeft geleid tot het voorliggende wetsvoorstel, de huidige samenwerkingscholen.

Juist om reden van de samenwerkingscholen, alsmede de 'richtingvrije planning' voor de traditionele vernieuwingscholen (montessori, dalton, jena, freinet) en de voorspelbare samenvoeging van scholen in de krimpgebieden pleiten ervoor om serieus een verkenning te doen naar de winst van het duale stelsel in vergelijking met de creatie van een tertium. De Vereniging Openbaar Onderwijs beveelt een dergelijke verkenning aan ten faveure van genoemde groepen scholen.

De volgens het wetsvoorstel algemeen bijzondere denominatie voor de samenwerkingschool schendt ten principale een van de materiële kenmerken van het openbaar onderwijs, te weten het non-discriminatoire personeelsbeleid, terwijl de Memorie van Toelichting juist aangeeft de drie materiële kenmerken van het openbaar onderwijs te willen waarborgen. In de Nota naar aanleiding van het verslag wordt op dit punt ingegaan (7. Verschillen met de proeve). Er wordt echter niet consequent doorgedacht. De verwijzing naar artikel 3 van de Grondwet is niet van toepassing op het privaatrechtelijk algemeen bijzonder onderwijs. Alsdan zijn de personeelsleden van het voormalige openbaar onderwijs niet meer in 'openbare dienst' en dus niet 'op gelijke voet benoembaar'. Zij krijgen immers een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht.

Dat dit voorschrift niet is opgenomen in de artikelen betreffende de instandhouding van openbare scholen door een stichting, zoals wordt gesteld, is naar de mening van de Vereniging Openbaar Onderwijs evident, omdat deze stichting uitsluitend openbaar onderwijs kan geven en de personeelsleden hun oorspronkelijke rechtspositie behouden bij de overgang naar een stichting voor openbaar onderwijs.

Restrictie

Dat een samenwerkingschool uitsluitend kan worden gesticht wanneer een van de scholen onder de opheffingsnorm dreigt te komen, heeft de instemming van de Vereniging Openbaar Onderwijs. Helder is echter niet wat er gebeurt als de samenwerking wordt verbroken of anders gezegd in geval van opting out. Wanneer een van de scholen groeit en bloeit en op eigen benen verder kan en wil, moet worden voldaan aan de veel hogere stichtingsnorm. De Raad van State stelt dat de scholen dan juist niet kunnen worden behandeld als een nieuwe school. De Nota naar aanleiding van het verslag stelt echter dat de scholen dan juist wel moeten worden getoetst aan de stichtingsnorm.

De Vereniging Openbaar Onderwijs beveelt aan de Raad van State in dezen te volgen en de opheffingsnorm als norm te stellen bij opting out.

Overgangsregeling

In de voorgestelde overgangsregeling is de opheffingsnorm niet van toepassing. De Vereniging Openbaar Onderwijs stemt daar mee in.

De Vereniging Openbaar Onderwijs verzet zich echter tegen de bepaling dat de medezeggenschap buitenspel wordt gezet. Dat is immers volstrekt ten onrechte, omdat het gaat om én de verandering van de grondslag/denominatie én voor het personeel van de openbare school om een verandering van hun rechtspositie. Beide zijn zo fundamenteel dat medezeggenschap onontbeerlijk is.

Gewetensbezwaren personeel

Er zijn personeelsleden in het openbaar onderwijs die principieel niet in het bijzonder onderwijs willen werken en vice versa. Arbeidsrechtelijk houdt een dergelijk principieel standpunt geen stand. De oorspronkelijke Memorie van Toelichting ziet een oplossing in het overplaatsen van die personeelsleden naar een andere school van het bestuur. De Vereniging Openbaar Onderwijs vindt

deze oplossing gratis, omdat juist eenpitters vaak betrokken (zullen) zijn bij de samenwerkingschool. In de huidige Memorie van Toelichting komt dit punt niet meer voor. De Vereniging Openbaar Onderwijs beveelt aan gewetensbezwaren op enigerlei wijze wel te honoreren.

R. Limper, directeur/bestuurder Vereniging Openbaar Onderwijs

Almere, 15 februari 2011